

San Miguel de Celanova

I. CLASIFICACIÓN

Nome: capela de San Miguel de Celanova

Cronoloxía: construíuse en torno aos anos **937/940**

Estilo: Prerrómanico mozárabe

Autor: descoñecido.

Comitente: San Rosendo de Dumio

Emprazamento: situada no xardín do noviciado do mosteiro de Celanova

II. ANÁLISE DO SEU CONTEXTO HISTÓRICO-ARTÍSTICO

(Ver datos no libro de texto páxs. 131-135)

III. XUSTIFICACIÓN DA CLASIFICACIÓN E COMENTARIO DA OBRA

1. Análise formal

Planta:

A planta consta de tres corpos aliñados: un vestíbulo ou nave, un corpo central ou cruceiro e o terceiro corpo ou ábsida.

1. O vestíbulo: nave con entrada lateral, presenta contrafortes prismáticos, tellado a dúas augas con cornixa saínte e ventaíña con arco de ferradura. O interior está cuberto por bóveda de canón de ferradura e un arco tamén de ferradura dá acceso ao segundo corpo.
2. O corpo central de planta cadrada que sobresaíe ao exterior en forma de cruceiro. O feito de que a nave central sexa sensiblemente máis ancha que a ábsida e o vestíbulo confírelle unha certa sensación de igrexa cruciforme, ao estilo de Santa Comba de Bande, distante só 16 km de Celanova. Posúe contrafortes prismáticos, ventaíñas en cada un dos seus lados e tellado a catro augas. Chama poderosamente a atención a amplitude do voadizo a base de anchas laxas de granito sustentadas por belos modillóns de oito rolos, decorados con rodas de radios curvos e rosetas de seis pétalos. Esta estética oriental acentúase no interior cuberto por bóveda de ladrillo de arestas sobre arcos murais laterais de ferradura apoiados en modillóns lobulados.
3. A ábsida presenta ao exterior tellado a dúas augas sobre cornixa denticulada, ventaíña centrada no muro e planta cadrada. O interior, ao que se accede por un arco de ferradura prolongada ata $2/3$ do radio e enmarcado por un alfiz moldurado, ten planta case circular de 1.35 m. de diámetro e se cobre con cúpula gallonada. Este pequenísimo espazo compón un minúsculo lugar sagrado que recorda o *mirhab* dunha mesquita. A ambos lados do altar existen dous nichos con uso litúrxico.

Teitos:

O que confire a esta pequena capela unha importancia especial no estudo da arquitectura mozárabe, é o feito de que na cobertura de cada un dos tres corpos, os tres abovedados,

Análise e comentario de San Miguel de Celanova

utilizáronse sistemas diferentes, o que a converte nun auténtico mostrario dos métodos de abovedamento utilizados nesa época.

A cámara principal cóbrese cunha bóveda de arestas en ladrillo, sostida por arcos peraltados que parten dunhas ménsulas de rolos, que se eleva o suficiente como para que poidan abrirse nos seus muros catro fiestras a gran altura, que proporcionan unha excelente iluminación a todo o interior do oratorio.

A bóveda da entrada é de canón en forma de ferradura apoiada sobre unha moldura de arranque.

A ábsida está cuberta por unha bóveda gallonada formada pola intersección de oito plementos esféricos xa que, aínda que a súa forma exterior é un cadrado, a interior forma unha ferradura moi pechada, de 1.35 m. de radio que, polo seu pequeno tamaño, recorda máis a un mihrab árabe ca unha ábsida cristiá, como xa se comentou.

Exterior: posúe un fermoso aparello de grandes bloques desiguais de granito galego, herdanza da tradición romana e claridade de volumes exteriores que traducen a compartimentación do interior. Construído en magnífica pedra de cantaría na tradición da mellor arte visigodo do século VII, San Miguel dispón dunha única porta ao exterior, alintelada e situada, como é moi habitual nas igrexas mozárabes, no custado sur, aínda que neste caso non está no centro da igrexa, senón no vestíbulo, e de seis fiestras, todas elas moi estreitas, abucinadas, e terminadas en arcos de ferradura, que están situadas unha na ábsida, outra na entrada e as outras catro na parte superior de cada muro da cámara principal. Esta está cuberta por un tellado a catro augas que termina nun gran beirado formado por grandes laxas de granito soportadas por amplos modillóns de pedra, decorados cunha labra de oito e nalgúns casos ata dez lóbulos ou rolos, tipicamente mozárabe, e apoiados nun reborde horizontal que percorre os catro muros, de forma que o tellado forma un gran saedizo que produce unha maior sensación de gracilidade. No segundo modillón do custado norte pódese observar a talla dunha figura humana, único caso deste tipo na Arte Mozárabe.

Outro detalle a destacar é a existencia de catro contrafortes, semellantes aos existentes nas construcións asturianas anteriores, dous nos costados da nave central e outros dous nos da entrada, cuxo obxectivo puido ser aumentar a sensación de verticalidade, xa que non parecen necesarios por motivos estruturais.

O resultado final é que neste pequeno edificio, de menos de 22 m², podemos comprobar a relación entre a arte visigoda e a arte mozárabe, eclecticismo que permite aos construtores utilizar segundo o seu propio criterio en cada edificio os elementos artísticos ou técnicos coñecidos en cada momento, sen ter que atermos a normas prefijadas, o que xerará unha liberdade de creación que consideramos como a característica máis significativa destes dous períodos da arte altomedieval español.

2.- Dimensións e proporcións: con 8,5 m. de lonxitude, 3.85 m. de ancho e un máximo de 6 m. de altura, trátase da igrexa mozárabe de menor tamaño que coñecemos.

3.- Historia: a capela de San Miguel de Celanova foi edificada no século X, cara ao ano 940, por San Rosendo de Dumio en memoria do seu irmán Froila. Parece ser que na súa orixe foi un *hospitiolum*, pequena hospedería de peregrinos destinado a servir de aloxamento a monxes

Análise e comentario de San Miguel de Celanova

alleos ao mosteiro que estivesen de paso nel. Situada no recinto do antigo xardín do Mosteiro de San Salvador de Celanova, trátase do único vestixio arquitectónico da construción orixinal do conxunto monástico fundado por San Rosendo. Esta pequena igrexa ilustra a integración da tradición construtiva romana coas formas chegadas do mundo musulmán, converténdose así nunha xoia extraordinaria da arte mozárabe.

O pequeno oratorio mantívose intacto durante máis dun milenio dentro do gran mosteiro galego e é o único vestixio da época en que o rexentaba San Rosendo, cuxa nobre familia tivo un gran número de "servus mourarum", algúns dos cales exerceron distintos oficios en Celanova e chegaron a integrarse na comunidade monástica.

Finalmente facer referencia á proximidade dunha rocha, vinculada con rituais precristiáns e que pasou a formar parte dos cerimoniais da Semana Santa. Ten escaleiras e varios lementos tallados na pedra.

En **conclusión**, San Miguel de Celanova mostra unha arquitectura monástica con diversidade de elementos construtivos que proceden tanto da herencia visigoda como da arte hispano-musulmá.

En San Miguel de Celanova atopamos detalles da arte asturiana como os contrafortes e as técnicas de cobertura, pero quizá o que máis chame a atención é a estética árabe en todo o edificio: as bóvedas e os arcos de ferradura con alfiz, o beirado sobre modillóns, a pequena ábsida e o tratamento da luz en base a fiestras estreitas con derrame interior.